

ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

Study the Issues of Online Teaching Management in Secondary Schools Under
the Office of Secondary Education Service Area

พระวชิรวิชญ์ ฐิตวิโส

Phra Vachiravich Thitsawoso

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

Email: vachiravich.pat@mcu.ac.th

Received: December 14, 2022

Revised: January 20, 2023

Accepted: April 26, 2023

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาการ วิจัยเป็นรูปแบบผสมวิธี คือ ๑) การวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามความคิดเห็นกลุ่มตัวอย่าง ๓๔๓ คน ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา ในภาพรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวัดและประเมินผลออนไลน์อยู่ในระดับสูงสุด และด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมในการเรียนการสอนออนไลน์อยู่ในระดับต่ำสุด

คำสำคัญ: สภาพปัญหา, การจัดการเรียนการสอน, ออนไลน์

Abstract

The purpose of this research is: 1) to study the issues in managing online teaching in secondary schools. The research employs a mixed-methods approach, specifically: 1) quantitative research using a questionnaire with a sample group of 343 people, analyzing the data with statistics including mean and standard deviation.

Research findings indicate that the issues with online teaching management in secondary schools, overall, are found to be at a high level. When considering specific aspects, it is observed that the online assessment and evaluation aspect is at the highest level, while the context or environment for online teaching and learning is at the lowest level.

Keywords: Promotion; Use of Thai Language; International Level.

บทนำ

ด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ในปัจจุบัน ส่งผลต่อการเลื่อนเปิดสถานศึกษา และเกิดการแพร่หลายของแนวทางจัดการเรียนรู้ออนไลน์ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และสารสนเทศขึ้น อย่างมากมาย ดังนั้น ครูผู้สอนในฐานะผู้ถ่ายทอดองค์ความรู้ให้แก่ นักเรียนต่างก็มีการปรับตัว และเตรียม ทักษะเพื่อรับมือกับแนวทางจัดการเรียนรู้แบบใหม่อย่างทันท่วงที พร้อมรับกับสถานการณ์ความไม่ แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นได้อยู่เสมอ ทักษะในการจัดการเรียนรู้ผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตหรือระบบปฏิบัติการ รูปแบบต่าง ๆ ที่อาศัยการบริหารจัดการห้องเรียนซึ่งแตกต่างไปจากห้องเรียนปกติในโรงเรียนนั้น ทักษะใน การถ่ายทอดความรู้ของครูที่สำคัญอย่างยิ่งในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าจะเป็นแผนการสอน สื่อการ สอน และการจัดการห้องเรียนผ่านเครือข่ายออนไลน์ การเตรียมการและการฝึกฝนทักษะของครู ไม่ว่าจะเป็น พัฒนาทักษะด้านเทคโนโลยี การสื่อสาร และการถ่ายทอด การเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่ดี รวมทั้งความ กระตือรือร้นในการบริหารจัดการปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้ และประเมินผลที่เหมาะสมกับ สถานการณ์ให้ได้มากที่สุดเพื่อปฏิบัติหน้าที่ครูส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพให้แก่ นักเรียน โดยก้าวข้ามข้อจำกัดเรื่องสถานที่และอุปสรรคต่าง ๆ ได้ในที่สุด สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ต้องมีความเข้าใจ เข้าถึง และ ถือว่าเป็นทฤษฎีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนที่มีคุณค่าซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริการ จัด การศึกษาในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี ทั้งระดับบริหารและระดับปฏิบัติคือครู โดยอาศัยเทคโนโลยีมาบูรณา การกับการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลที่ดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2564)

การเรียนการสอนออนไลน์ (Online learning) จัดเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาในอีกรูปแบบหนึ่ง ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงวิธีเรียนในรูปแบบเดิม ๆ ให้เป็นการเรียนใหม่ที่ใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยทำการสอน โดยหลักการแล้วเป็นการศึกษาผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนตาม ความชอบของตนเอง ในส่วนของเนื้อหาของการเรียน ประกอบด้วย ข้อความ รูปภาพ เสียง VDO และ Multimedia อื่น ๆ สิ่งเหล่านี้จะถูกส่งตรงไปยังผู้เรียนผ่าน Web Browser ทั้งผู้เรียน ผู้สอน และเพื่อน ร่วมชั้นทุกคน สามารถติดต่อ สื่อสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นแบบเดียวกับการเรียนในชั้นเรียน ทั่วไป โดยการใช้ E-mail Chat Social Network เป็นต้น ด้วยเหตุนี้การเรียนรู้แบบออนไลน์ จึงเป็นเหมาะ

สำหรับสถานการณ์โลกปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เพื่อป้องกันการติดเชื้อจากโรคระบาดโควิด-19 (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. คณะครุศาสตร์, 2563)

เพื่อให้การจัดการศึกษาในสถานการณ์ปัจจุบันเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นการยกระดับคุณภาพการศึกษาโดยรวมของประเทศ ดร.กนกวรรณ วิชาวัลย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดนโยบายการจัดการศึกษาดัวยระบบออนไลน์ขึ้น โดยเป็นการศึกษาฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย ด้วยความร่วมมือจากสถาบันการศึกษาที่มีระบบการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่พร้อมอนุเคราะห์ให้บริการร่วมใช้ระบบออนไลน์ของโรงเรียน แก่โรงเรียนเอกชนและในสังกัดอื่น ๆ ทั่วประเทศ ทั้งนี้ด้วยหวังว่าการเรียนออนไลน์จะเป็นการสร้างความรู้แก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเหมาะสม โดยการเรียนรู้ที่บ้านได้ความรู้ปลอดภัยจากโรคระบาด ยกกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง และการสร้างโอกาสให้ทุกคนได้เรียนฟรีเรียนได้ทุกสถานที่และทุกเวลา ในเดือนเมษายน 2563 สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน (สช.) ได้ ร่วมกับสถานศึกษาเอกชน 5 แห่ง ได้แก่ โรงเรียนเซนต์คาเบรียล โรงเรียนกรุงเทพวิทย์ การคอมพิวเตอร์ โรงเรียนมัธยมยานนาวา โรงเรียนวรรัตน์ศึกษาและสถาบัน 168 Tutor Online@Home จัดการศึกษาออนไลน์ ให้นักเรียนทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาออนไลน์ฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่ายเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างทั่วถึง โดยนักเรียนสามารถเรียนฟรีที่บ้าน ปลอดภัย และได้ความรู้ ซึ่งรูปแบบการสอนจะมีทั้งทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษครอบคลุมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาปีที่ 1 ไปจนถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งจะเป็นการสอนทั้งไลฟ์สด และบันทึกเทปการสอน โดยมีครูโรงเรียนดังและติวเตอร์ที่มีชื่อเสียงเข้ามาร่วมสอนออนไลน์ด้วย แต่ก็มีบททดสอบเพียง 2 เดือน จากนั้นมีองค์กรเอกชนอีกมากที่มีช่องทางการสอนออนไลน์เข้ามาร่วมให้บริการมีการคิดค่าบริการในการสมัครเข้าเรียน ผู้ให้บริการบางแห่งให้สถานศึกษาเป็นผู้ลงทะเบียนนักเรียน ไม่สามารถลงทะเบียนได้เอง ทำให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในระบบออนไลน์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นหน่วยงานการศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามอำนาจหน้าที่ของพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ.2546 กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์การแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พ.ศ.2546 และประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา พ.ศ. 2560 และเพิ่มเติมประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่องการแบ่งส่วนราชการภายในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เขต 4 (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2561 มีภารกิจรับผิดชอบการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จำนวน 2 จังหวัด คือ จังหวัดปทุมธานี และจังหวัดสระบุรี มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 จำนวน 43 โรงเรียน มีหน่วยงานศูนย์เฉพาะกิจการจัดการศึกษาทางไกลในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อการนิเทศติดตามการจัดการเรียนการสอนในสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) โดยมีการจัดการเรียนการสอนออนไลน์หลากหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบ Google Classroom, รูปแบบ E-Learning ของบริษัท รูปแบบการจัดการเรียนการสอน DLTV และ รูปแบบ Live Facebook ต่อมา มีการแบ่งเขตการทำงานรับผิดชอบแยกออกเป็นแต่ละจังหวัดไม่ขึ้นต่อกัน

1. แนวคิดเกี่ยวกับการสอนออนไลน์

อันที่จริงแล้วการเรียนการสอนในระบบออนไลน์ได้เริ่มเป็นที่กล่าวถึงในการศึกษาของสถาบันอุดมศึกษามาสักพักใหญ่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นการเกิดจากการจัดการเรียนการสอนในระดับหลักสูตรปริญญาตรี และระดับบัณฑิตศึกษาของสถาบันการศึกษาชั้นนำในต่างประเทศ แต่ที่ได้เป็นที่ตื่นตัวของ

สถาบันการศึกษาต่าง ๆ คือ ระบบการเรียนการสอนของหลักสูตรระยะสั้นเพื่อมวลชน(Massive Open Online Course: MOOC) ที่ทำให้เกิดกระแสตื่นตัวทำให้เกิดโครงการมหาวิทยาลัยไซเบอร์ไทย (Thailand Cyber University: TCU) เป็นรูปธรรมขึ้น โดยเครือข่ายมหาวิทยาลัยชั้นนำทั่วประเทศ (ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์, 2564)

ระบบที่นิยมใช้ในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC มีดังนี้ (Support Thai Mooc, ม.ป.ป.)

1. EdX เป็นระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ได้รับความนิยมเป็นอันดับต้น ๆ ของโลก เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาที่ครอบคลุมทุกสาขาวิชาและที่สำคัญ ฟรี เมื่อต้องการเพิ่มพูนความรู้ หากต้องการรับ Certificate จะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มเติม นอกจากนี้ยังมีหลักสูตรที่มีคุณภาพสูงจากมหาวิทยาลัยและสถาบันที่มีคุณภาพมากมายจากทั่วทุกมุมโลก ก่อตั้งโดยมหาวิทยาลัย MIT และมหาวิทยาลัย Harvard และมีมหาวิทยาลัยและสถาบันต่าง ๆ เข้าร่วมอีก 50 กว่าแห่ง เพื่อพัฒนาหลักสูตรเปิดสอนออนไลน์หลากหลายสาขาวิชา เช่น สาขาวิชาวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ วิทยาศาสตร์ และสาขาอื่น ๆ มากมาย ระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ Open edX ยังเปิดเป็น Open Source เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่ต้องการพัฒนาระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ของตนเองได้นำไปใช้งานได้ จึงได้เป็นที่นิยมในหน่วยงาน ต่างๆ เช่น KMOOC, JMOOC, Thai MOOC เป็นต้น (ทิพย์สุดา อุดมมงคล, 2565)

2. Coursera เป็นระบบที่จัดการเรียนการสอนออนไลน์ที่ได้รับความนิยมไม่แพ้กันกับ Edx โดยมีหลักสูตรมากกว่า 100 มหาวิทยาลัยทั่วโลก เช่น Stanford, Princeton, Bocconi, Centrale Paris เป็นต้น Coursera เป็นองค์กรทางด้านการศึกษาที่แสวงผลกำไร โดยนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการศึกษา ก่อตั้ง โดย Andrew Ng และ Daphne Koller ในปี 2012 มีรูปแบบในการดำเนินงานคือ ร่วมมือกับหลาย ๆ มหาวิทยาลัยในการเปิดสอนหลักสูตรออนไลน์ที่ครอบคลุมหลากหลายสาขาวิชา ได้แก่ ศิลปะ เศรษฐศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ กฎหมายวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ เคมี และอื่น ๆ อีกมากมาย ซึ่งสอนโดยอาจารย์ที่มีชื่อเสียงจากทั่วโลกปัจจุบัน Coursera ได้ร่วมมือกับมหาวิทยาลัย 5 แห่ง ในการขยายหลักสูตรปริญญาตรี และโทและเป็นครั้งแรกของ Coursera ที่ให้ใบปริญญาจริงแก่ผู้เรียน

3. Khan Academy Khan Academy เป็นองค์กรที่ไม่แสวงผลกำไรเรียนฟรีไม่มีค่าใช้จ่าย เพื่อต้องการขยายโอกาสทางด้านการศึกษาที่มีคุณภาพแก่คนทั่วโลก ผ่านระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์ khanacademy.org โดยระบบดังกล่าวมีเครื่องมือหลักในการสอนคือ วิดีโอและการปฏิบัติตาม เป็นกิจกรรม การเรียนรู้หลัก ปัจจุบันมีรายวิชามากมายหลายสาขาวิชา เช่นคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ การเขียนโปรแกรม คอมพิวเตอร์ ประวัติศาสตร์ ศิลปะ เป็นต้น โดยมีตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีภาษาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน (มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2564)

นอกเหนือจากภาษาอังกฤษ อยู่หลายภาษา เช่น Spanish, Portuguese, Hebrew, Italian, Russian, Chinese, Turkish, French, Bengali, Hindi, German และ ๕ : Thai (<https://th.khanacademy.org>) Khan Academy ถูกก่อตั้งโดย Salman Khan เป็นชาวอเมริกันเชื้อสายบังคลาเทศ-อินเดีย มีอดีตเป็นนักวิเคราะห์ของบริษัทเฮจด์ฟันด์ และเคยเรียนจบทั้ง MIT และ Harvard Business School

4. Udemy Udacity ถูกก่อตั้งในปีเดียวกันกับ Coursera โดย Sebastian Thrun David Stavens และ Mike Sokolsky ได้เล็งเห็นว่าโดยปกติแล้วการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนจะสามารถรองรับผู้ได้ไม่เกิน 200 ต่อ คลาสเรียน เท่านั้นและผู้เรียนส่วนใหญ่มีพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ชอบดูวิดีโอการ

สอนย้อนหลังมากกว่า เพราะมีอิสระในการเรียนรู้ จึงได้สร้างระบบ Udacity ขึ้นมาเน้นเปิดหลักสูตรในสาขาวิชา วิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ แต่ต่อมาได้ขยายสาขาวิชาสู่คณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ และธุรกิจ หลักสูตรทั้งหมดมีตาราง เรียนแบบที่นักเรียนสามารถวางแผนเอง ดังนั้นนักเรียนสามารถศึกษามากน้อยตามที่ต้องการในแต่ละสัปดาห์ เหมาะสำหรับนักเรียนที่มีเวลาว่างน้อยนอกจากนี้ ยังได้แบ่งหลักสูตรออกเป็น 3 ระดับคือ ระดับเริ่มต้น (beginner) ระดับกลาง (intermediate) และระดับสูง (advanced) เพื่อให้เหมาะสมกับผู้เรียน

5. Canvas เป็นระบบ LMS ที่มีความแตกต่างกับ Edx Coursera และ MOOC Platform ทั่วไป เน้นไปที่การให้ความสะดวกในการบริหารจัดการ Online Course ภายในองค์กรหรือภายในมหาวิทยาลัย Canvas ได้รับความนิยมใน วิทยาลัยและมหาวิทยาลัยในสหรัฐอเมริกา ให้มีการให้บริการเป็นแบบ Opensource และแบบ freemium (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564)

6. Future Learn คือระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC ที่มีคุณสมบัติคล้ายกับ MOOC Platform ทั่วไปมีเครื่องมือเด่นในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์คือเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับผู้สอน เพราะ Future Learn เชื้อการการพูดคุยในเรื่องที่เรียนรู้กับคนอื่น ๆ ทั่วไปทำให้ได้พบโอกาสและแนวทางการเรียนรู้ใหม่ ๆ ทำให้การเรียนออนไลน์ ประสบผลสำเร็จมากขึ้น นอกจากนี้ยังมี The Open University ซึ่งเป็นบริษัทเอกชนให้การสนับสนุนดูแล และบริหารจัดการ ทำให้ เชื่อได้ว่า Course Online และระบบดังกล่าวมีคุณภาพมาก ๆ

7. Udacity คือระบบจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC ที่มีเป้าหมาย คือการเข้าถึงองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุดทั่วโลก โดยมีเนื้อหาการเรียนรู้อันมุ่งเน้นไปที่วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เกิดขึ้นใหม่ เพื่อเป็นทางออกที่ดีที่สุดสำหรับผู้เรียนที่สนใจในเนื้อหาเฉพาะด้าน ให้สามารถศึกษาจาก Udacity อย่างลึกซึ้งได้ (สุเมธ จันทรเจริญ, 2563)

8. Open Education Europa เป็นระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC ที่พัฒนาขึ้นเพื่อเป็นประตูสู่นวัตกรรมแห่งการเรียนรู้ในกลุ่มประเทศยุโรป โดยคณะกรรมการการยุโรป ได้เปิดตัว ครั้งแรกในเดือนกันยายนปี 2013 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการริเริ่มการเปิดศึกษาเพื่อจัดหาเกตเวย์เดียวสู่ European Open Education Resources เป้าหมายหลักคือ การนำเสนอแหล่งข้อมูลทางการศึกษาที่เปิดสอนในยุโรปทั้งหมดที่มีอยู่ในหลายภาษาเพื่อให้สามารถนำเสนอแก่ผู้เรียนครูและนักวิจัย นอกจากนี้ Education Europa เป็นแพลตฟอร์มการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบไดนามิกที่สร้างขึ้นด้วยเทคโนโลยี Open source ล่าสุดที่มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร เช่น แชท เว็บบอร์ด เป็นต้น

9. The Open University เป็นระบบการจัดการเรียนการสอนออนไลน์แบบ MOOC ที่เน้นการปรับตัวของผู้เรียนที่ไม่เคยเรียนออนไลน์มาก่อน เนื่องจากระบบมีการออกแบบส่วนติดต่อกับผู้ใช้งานที่เข้าใจง่าย มีระบบช่วยเหลือให้กับผู้เรียน และคุณสมบัติอื่น ๆ ในการเรียนรู้เน้นง่ายต่อการใช้งาน โดยเนื้อหาการเรียนรู้อันใหญ่เกี่ยวกับนวัตกรรมต่าง ๆ (อภิชาติ พัฒนารุ่งเรือง, 2565)

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในเบื้องต้นทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาการ ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาในยุคปัจจุบัน เป็นที่สนใจและเกิดประโยชน์ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในยุคปัจจุบันต่อไป

ปัญหาวิจัย

สภาพปัญหาและประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เป็นอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ขั้นตอนการวิจัย

การวิจัยเรื่อง ศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา รูปแบบที่ใช้ในการวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีการเก็บข้อมูลแบบผสมวิธี (Mixed Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้ การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ กำหนดขั้นตอนการวิจัยดังนี้ 1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มี 2 ขั้นตอน คือ 1) ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย และ 2) ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย : ศึกษาสภาพปัญหาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน, การสอนออนไลน์, และศึกษาข้อมูลของสถานศึกษา แหล่งข้อมูล : จากหนังสือ, ตำรา, บทความ, งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง, เว็บไซต์ เครื่องมือ: แบบการศึกษาเอกสาร (Document Study) การวิเคราะห์ข้อมูล: การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2. ศึกษาจากการแจกแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาปทุมธานีและสระบุรี

แหล่งข้อมูล : ครู/บุคลากรโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาปทุมธานีและสระบุรี จำนวน ๓,๙๐๙ คน เปิดตารางแสดงขนาดกลุ่มตัวอย่างของเครจซี่ และมอร์แกน ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๔๓ คนโดยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน เครื่องมือ: แบบสอบถาม การวิเคราะห์ข้อมูล: วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ทางสถิติ คือ หาค่าร้อยละ (Percentage) ค่าความถี่ (Frequency Distribution) ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ผลลัพธ์ที่ได้ : สภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ดังนี้ 1. ศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาทั้งเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) และเชิงปริมาณ (Quantitative Data)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) โดยมีเกณฑ์ในการให้คะแนนในแบบสอบถาม ดังนี้

5 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในระดับมาก

3 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในระดับน้อย

1 หมายถึง มีความเป็นประโยชน์ ความเป็นไปได้ ความเหมาะสม ความถูกต้อง ในระดับน้อยที่สุด

เกณฑ์ในการแปลความหมายค่าเฉลี่ย น้ำหนักคำตอบ ผู้วิจัยได้กำหนดเกณฑ์ในการวิเคราะห์โดยใช้แนวความคิดของเบสท์ ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51–5.00 หมายความว่า อยู่ในระดับมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51–4.50 หมายความว่า อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51–3.50 หมายความว่า อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51–2.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00–1.50 หมายความว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัญหาการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน, การสอนออนไลน์, และศึกษาข้อมูลของสถานศึกษา จำแนกได้เป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านผู้เรียน 2) ด้านผู้สอนเทคนิคการสอน 3) ด้านการประเมินผล และ 4) ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

1. ด้านผู้เรียน

- 1) ขาดการตอบสนองหรือ feedback จากผู้เรียน
- 2) นักเรียนส่งงานไม่ครบ
- 3) ไม่แน่ใจว่านักเรียนเข้าใจ หรือได้เรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ หรือไม่
- 4) นักเรียนเข้าเรียนไม่ครบเนื่องจากมีปัญหาด้านเครื่องมือสื่อสาร และเครือข่ายการเชื่อมต่ออินเทอร์เน็ต นักเรียนมือถือเน็ตหมดต้องเติมเงินในขณะที่ออนไลน์ด้วยเน็ตโรงเรียน

5) ไม่สามารถติดต่อกันตามเวลาเรียนกับนักเรียนได้

6) นักเรียนไม่มีความรู้ในการใช้ Application ที่ใช้ในการเรียน

7) ไม่ศึกษาเพิ่มงาน เอกสารประกอบการเรียนล่วงหน้า

2. ด้านผู้สอนเทคนิคการสอน

1) ไม่แน่ใจว่าควรใช้ platform ใดในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ออนไลน์มีความท้าทาย Facebook ช่องทางอื่น ๆ

2) ขาดความเชี่ยวชาญในการใช้โปรแกรมหรือ platform ออนไลน์

3) มีปัญหาเรื่องความพร้อมของอุปกรณ์คอมพิวเตอร์ เช่น สมรรถนะของเครื่องไม่รองรับ (spec)/ กล้อง/ ไมโครโฟน และ อุปกรณ์เสริมอื่นๆที่จำเป็น

4) มีปัญหาเรื่องความเร็วและความเสถียรของ internet bandwidth

5) เน้นถ่ายทอดเนื้อหาของวิชาแต่ไม่เน้นการพัฒนากระบวนการคิดของผู้เรียนโดยคิดว่าเมื่อรู้เนื้อหาของวิชาแล้ว ผู้เรียนจะคิดต่อได้เอง ในทางตรงข้ามด้วยระบบ IT ในปัจจุบันหากผู้เรียนมีกระบวนการคิดที่ถูกต้องแล้ว การเข้าถึงและการถ่ายทอดเนื้อหาวิชาที่ผู้เรียนสนใจจะเป็นเรื่องที่ย่างมาก

3. ด้านการประเมินผล

1) ไม่มีความชัดเจนในด้านเนื้อหาและวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ในรายวิชาซึ่งต้องเปลี่ยนแปลงใหม่ตามสถานการณ์

2) มีปัญหาเรื่องการจัดสอบออนไลน์

4. ด้านกระบวนการจัดการเรียนการสอน

1) ใช้เวลานานในการเตรียมสอน/ปรับบทเรียนให้เป็นออนไลน์

2) ใช้เวลานานกว่าปกติในการสอนออนไลน์แบบสอนสด (Live Session)

3) ใช้เวลาในการตรวจงานมากกว่าปกติ

4) การสอนแบบปฏิบัติหรือกิจกรรมในรายวิชาที่สอนไม่เหมาะกับการสอน

5) จำเป็นต้องหากิจกรรมมากระตุ้นการเรียนรู้ตลอดเวลาทำให้การสอนแบบออนไลน์มีความท้าทาย

ทนาย

6) ต้องใช้เวลาในการสื่อสารกับนักเรียนมากขึ้นทั้งนั้นเวลาเรียน และนอกเวลาเรียน

7) ต้องประสานผู้ปกครองนักเรียนผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ Line

อภิปรายผล

เมื่อพิจารณาผลการวิจัยข้างต้น สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ปัญหาการเรียนการสอนออนไลน์เป็นผลมาจากปัจจัยหลายด้าน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยที่ผ่านมาที่ระบุว่า การเรียนออนไลน์ในระดับมัธยมศึกษาประสบปัญหาด้านเทคโนโลยี ความพร้อมของครูและนักเรียน รวมถึงสิ่งแวดล้อมภายในบ้าน

ปัญหาด้านเทคโนโลยีและอุปกรณ์ ส่งผลกระทบต่อตรงต่อการเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะในกลุ่มนักเรียนที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ปัญหานี้สามารถแก้ไขได้โดยการสนับสนุนอุปกรณ์จากหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชน รวมถึงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางอินเทอร์เน็ต

ปัญหาด้านครูผู้สอน แสดงให้เห็นถึงความจำเป็นในการพัฒนาทักษะด้านดิจิทัลของครู ซึ่งสามารถแก้ไขได้โดยการจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพในการใช้เทคโนโลยี รวมถึงการออกแบบหลักสูตรการสอนที่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์

ปัญหาด้านนักเรียน ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง การจัดระบบติดตามความก้าวหน้าของนักเรียน และการสร้างแรงจูงใจในการเรียน เช่น การใช้เกมิฟิเคชัน (Gamification) หรือเทคนิคการเรียนที่มีความน่าสนใจ

ปัญหาด้านผู้ปกครองและสิ่งแวดล้อมทางบ้าน บ่งชี้ว่าควรมีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครองในการสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียน เช่น การจัดประชุมให้คำแนะนำเกี่ยวกับการเรียนออนไลน์ หรือการสนับสนุนด้านอุปกรณ์และสภาพแวดล้อมการเรียน

องค์ความรู้ใหม่

การศึกษานี้ได้นำเสนอองค์ความรู้ใหม่ที่ช่วยให้เข้าใจปัญหาของการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับมัธยมศึกษาได้อย่างลึกซึ้งมากขึ้น โดยสรุปองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัยดังนี้

1. ความซับซ้อนของปัญหาในการจัดการเรียนการสอนออนไลน์

การวิจัยชี้ให้เห็นว่าปัญหาการเรียนออนไลน์ไม่ได้เกิดจากปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งโดยลำพัง แต่เป็นผลมาจาก ระบบนิเวศทางการศึกษาทั้งหมด (Educational Ecosystem) ที่ประกอบด้วยนักเรียน ครู ผู้ปกครอง ระบบเทคโนโลยี และนโยบายของโรงเรียน ซึ่งปัญหาเหล่านี้เชื่อมโยงกันและส่งผลกระทบต่อกันโดยตรง

- หาก นักเรียนขาดอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต ครูจะไม่สามารถดำเนินการสอนได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ
- หาก ครูไม่มีทักษะการใช้เทคโนโลยี การเรียนออนไลน์จะขาดประสิทธิภาพ ส่งผลให้แรงจูงใจของนักเรียนลดลง
- หาก ผู้ปกครองขาดความเข้าใจและการสนับสนุน นักเรียนจะประสบปัญหาในการจัดระเบียบตนเองเพื่อเรียนที่บ้าน

2. การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเรียนรู้ของนักเรียนในยุคออนไลน์

งานวิจัยพบว่า พฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนเปลี่ยนแปลงไป อย่างเห็นได้ชัดจากการเรียนในห้องเรียนแบบเดิมสู่ระบบออนไลน์ นักเรียนที่เคยพึ่งพาครูในห้องเรียนกลับต้องรับผิดชอบการเรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้น ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างนักเรียนที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองกับนักเรียนที่ต้องการการดูแลใกล้ชิด

- นักเรียนที่มีทักษะ Self-Regulated Learning (SRL) หรือการบริหารจัดการการเรียนรู้ด้วยตนเอง มีแนวโน้มที่จะปรับตัวได้ดี
- นักเรียนที่ขาดทักษะด้านนี้มักเผชิญปัญหาความล่าช้าในการส่งงาน การขาดสมาธิ และการละเลยบทเรียน
- การสื่อสารที่ลดลงระหว่างครูกับนักเรียนส่งผลให้ นักเรียนที่ต้องการแรงกระตุ้นจากภายนอก ขาดแรงจูงใจในการเรียน

3. ความสำคัญของทักษะดิจิทัลของครูในการสอนออนไลน์

การวิจัยเน้นให้เห็นว่าทักษะการใช้เทคโนโลยีของครูเป็นปัจจัยสำคัญต่อประสิทธิภาพของการเรียนออนไลน์ ซึ่งไม่ได้หมายถึงแค่การใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ แต่ยังรวมถึงทักษะอื่น ๆ เช่น

- การออกแบบบทเรียนที่เหมาะสมกับสื่อออนไลน์ (Digital Pedagogy)
- การใช้เครื่องมือที่ช่วยเพิ่มการมีส่วนร่วม เช่น การใช้ Gamification หรือ Interactive Learning Tools

• การวัดและประเมินผลในรูปแบบที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมออนไลน์ เช่น การใช้ E-Assessment และ Formative Assessment แทนการสอบแบบเดิม

ข้อค้นพบใหม่ คือ ครูที่สามารถปรับตัวและใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพสามารถลดช่องว่างของปัญหาการเรียนออนไลน์ได้ แต่ในทางกลับกัน ครูที่ขาดทักษะด้านนี้กลับเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียน

4. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายในบ้านต่อการเรียนออนไลน์

งานวิจัยพบว่า สิ่งแวดล้อมภายในบ้านของนักเรียนมีผลต่อคุณภาพการเรียนรู้มากกว่าที่เคยคิด ในห้องเรียนปกติ นักเรียนทุกคนได้รับสภาพแวดล้อมเดียวกัน แต่เมื่อเรียนออนไลน์ ปัจจัยในบ้านแต่ละคนมีความแตกต่างกันมาก ส่งผลต่อความสามารถในการเรียนรู้ เช่น

- นักเรียนที่มีพื้นที่เงียบสงบและอุปกรณ์ครบถ้วนสามารถเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- นักเรียนที่ต้องแบ่งปันอุปกรณ์กับพี่น้องหรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีเสียงรบกวนสูงมักพบ

ปัญหาการเรียนรู้

- ครอบครัวที่มี วัฒนธรรมทางการศึกษาสูง (Education-Oriented Family Culture) มีแนวโน้มที่จะสนับสนุนและติดตามการเรียนรู้ของบุตรหลานได้ดีกว่า

5. ความสำคัญของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง

งานวิจัยชี้ให้เห็นว่า บทบาทของผู้ปกครองมีความสำคัญมากขึ้นในยุคการเรียนออนไลน์ ไม่เพียงแต่เป็นผู้จัดหาอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ตเท่านั้น แต่ยังต้องทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ของบุตรหลาน

- ผู้ปกครองที่มีความเข้าใจระบบการเรียนออนไลน์ จะสามารถช่วยเหลือและให้คำแนะนำลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

• ในขณะที่ ผู้ปกครองที่ไม่มีทักษะทางดิจิทัล มักไม่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ส่งผลให้เด็กต้องรับผิดชอบการเรียนรู้เองทั้งหมด

- นอกจากนี้ ยังพบว่า ช่องว่างด้านดิจิทัลของผู้ปกครอง (Parental Digital Divide) เป็นปัจจัยที่ทำให้การสนับสนุนการเรียนออนไลน์แตกต่างกันระหว่างครอบครัว

6. ความจำเป็นของนโยบายการศึกษาที่รองรับการเรียนออนไลน์

การศึกษาพบว่า นโยบายด้านการศึกษาที่ยังไม่ชัดเจนเกี่ยวกับแนวทางการเรียนออนไลน์ ส่งผลให้ครูและนักเรียนต้องปรับตัวกันเองโดยไม่มีแนวทางที่ชัดเจน

- โรงเรียนบางแห่งมีการสนับสนุนอุปกรณ์และอินเทอร์เน็ต แต่บางแห่งกลับขาดมาตรการช่วยเหลือ

• ไม่มีแนวทางการวัดผลและประเมินผลที่เหมาะสมกับการเรียนออนไลน์ ทำให้เกิดปัญหาการให้คะแนนและการติดตามผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน

- ขาดระบบสนับสนุนด้านสุขภาพจิตสำหรับนักเรียนและครูที่เผชิญกับความเครียดจากการเรียนออนไลน์

ข้อเสนอแนะ

จากการอภิปรายผลข้างต้น สามารถเสนอแนะแนวทางพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนออนไลน์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ดังนี้

1. พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานทางเทคโนโลยี
 - เพิ่มความครอบคลุมของอินเทอร์เน็ตในพื้นที่ห่างไกล
 - สนับสนุนอุปกรณ์สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลน
2. ส่งเสริมทักษะการสอนออนไลน์ของครู
 - จัดอบรมเกี่ยวกับเทคนิคการสอนออนไลน์และการใช้สื่อดิจิทัล

- ลดภาระงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับการสอนเพื่อให้ครูสามารถพัฒนาสื่อการสอนที่มีคุณภาพ
- 3. **พัฒนากลยุทธ์ในการส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน**
 - ใช้เทคนิคการสอนที่ดึงดูดความสนใจ เช่น การใช้สื่อโต้ตอบ การเรียนผ่านเกม
 - มีระบบติดตามและให้คำปรึกษาเพื่อช่วยให้นักเรียนรับมือกับปัญหาด้านอารมณ์และความเครียด
- 4. **เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและผู้ปกครอง**
 - ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เหมาะสมที่บ้าน
 - จัดเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างครูและผู้ปกครองเพื่อปรับปรุงรูปแบบการเรียนการสอน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *แนวทางการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19*. สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา.
- จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2563). *ผลกระทบของการเรียนออนไลน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนมัธยมศึกษา*. คณะครุศาสตร์. สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชัยวัฒน์ สุทธิรัตน์. (2564). *เทคโนโลยีและนวัตกรรมการศึกษาเพื่อการเรียนรู้ในยุคดิจิทัล*. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิพย์สุดา อุดมมงคล. (2565). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการเรียนการสอนออนไลน์ในระดับมัธยมศึกษา. *วารสารการศึกษาไทย*, 18(2), 45-60.
- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (2564). *ปัญหาและอุปสรรคในการเรียนออนไลน์ของนักเรียนไทยในช่วงสถานการณ์โควิด-19*. สถาบันวิจัยการศึกษาเพื่อการพัฒนา.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2564). *นโยบายและแนวทางการศึกษายุคดิจิทัลของประเทศไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ จันทร์เจริญ. (2563). ความพร้อมของครูและนักเรียนในการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนออนไลน์. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 14(1), 78-92.
- อภิชาติ พัฒนารุ่งเรือง. (2565). กลยุทธ์การเรียนการสอนออนไลน์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนมัธยมศึกษา. *วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์*, 25(3), 112-130.